

Position Paper

**Inbreng voor de deskundigenbijeenkomst Nederlandse Digitaliseringsstrategie
3 februari 2026**

1. Inleiding

Het College voor de Rechten van de Mens (hierna: het College) dankt u voor de uitnodiging deel te nemen aan de deskundigenbijeenkomst over de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (hierna: NDS). De wettelijke taak van het College is het bewaken, beschermen en bevorderen van de rechten van de mens in Nederland, inclusief Caribisch Nederland. Ook is het College sinds 2024 aangewezen als grondrechtenautoriteit voor de AI-verordening. Vanuit dit mandaat levert het College in dit position paper input op enkele grondrechtelijke aspecten van de NDS.

Het College onderschrijft het belang van de in de NDS beschreven strategie voor het versterken van de digitale basis van de overheid. Echter, voor het College is een noodzakelijke randvoorwaarde van het NDS-uitvoeringsproces dat grondrechten vanaf het begin worden meegenomen. Daarom wijzen we u in het onderstaande graag op vier onderdelen van de NDS waarin grondrechtenwaarborgen beter ingebouwd kunnen worden. Inbreuken op grondrechten moeten immers worden voorkomen en niet slechts achteraf gerepareerd.

2. Aandachtspunten grondrechtenbescherming NDS

Privacy en gegevensbescherming

De NDS wil gegevensdeling tussen overheidsinstanties gemakkelijker maken om zo data beter vindbaar, bruikbaar en uitwisselbaar te maken.¹ Hoewel dit een mooi streven is, maakt het College zich zorgen over het gebrek aan aandacht voor privacy en gegevensbeschermingsrechten in dit onderdeel.² Zo worden juridische, maatschappelijke en ethische overwegingen in de NDS gepresenteerd als weg te nemen knelpunten voor toegang tot gegevens.³ Dit terwijl deze overwegingen en normen een belangrijke bescherm laag vormen tussen burger en overheid. Het College hoopt dat bij de uitvoering van de NDS steeds kritisch wordt nagedacht over het effect op het recht op privacy en gegevensbescherming als de toegang tot en verwerkingsmogelijkheden van data van burgers worden uitgebreid.

Digitale toegankelijkheid

Nederland heeft op grond van art. 9 en 21 van het VN-verdrag handicap de verplichting toegang tot digitale diensten te garanderen voor mensen met een beperking. Zoals het College, als toezichthouder op dit verdrag, in 2024 signaleerde, voldoet een groot deel van alle overheidswebsites en applicaties niet aan de geldende toegankelijkheidseisen en is daarmee vaak onbruikbaar voor mensen met een beperking.⁵ De NDS wil burgers centraal stellen in digitale dienstverlening.⁴ De NDS wil dit onder andere bewerkstelligen door in te zetten op de standaardisering van overheidsbrede dienstverlening. In dit onderdeel wordt het verbeteren van digitale toegankelijkheid van overheidsdiensten voor mensen met een beperking niet expliciet als prioriteit genoemd. Het college adviseert om dit wel te doen of in ieder geval een duidelijke link te maken met het Nationaal Actieplan Webbeleid. In dit Nationaal Actieplan Webbeleid komt het verbeteren van de digitale toegankelijkheid voor

¹ Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Nederlandse Digitaliseringsstrategie*, juli 2025, p.6.

² Zoals bijvoorbeeld beschermd door artikel 8 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en art. 7 & 8 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie.

³ Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Nederlandse Digitaliseringsstrategie*, juli 2025, p.6.

mensen met een beperking wel terug. Zo wordt er gewerkt aan integraal beleid voor digitale toegankelijkheid, informatieveiligheid en domeinbeheer. Ook komt er centraal toezicht voor de wettelijk verplichte standaarden. Het is echter nog niet duidelijk hoe dit toezicht eruit gaat zien. Het College benadrukt het belang van ambitieuze streefcijfers en effectief en onafhankelijk toezicht.

Ontwikkelen grondrechtenkennis

De NDS beschrijft in het onderdeel ‘Digitaal vakmanschap in een moderne werkomgeving’ manieren om de digitaliseringskennis van ambtenaren te ontwikkelen.⁴ Hierbij wordt gesproken over het ontwikkelen van onderwijs op basis van technologische innovaties. Voor de effectieve uitvoering van de NDS is het belangrijk dat ambtenaren ook worden onderwezen over grondrechten, de risico’s die digitalisering oplevert voor grondrechten, en hoe deze voorkomen kunnen worden. Deze invulling van het begrip digitaliseringskennis zou ook aansluiten bij de verplichting uit de AI-verordening om personeel AI-geletterd te maken.⁵ Hiernaast is het belangrijk dat er ook vacatures komen voor experts op het gebied van grondrechten bij het overheidsbrede AI-competentiecentrum.⁶

Grondrechtentoets

De NDS ziet het invoeren en handhaven van (digitale) standaarden als prioriteitsthema-overschrijdende interventie.⁷ Het College adviseert het standaardiseren van een grondrechtentoets voor algoritme- en AI-gebruik door de overheid onder deze interventie te laten vallen. Hoewel het uitvoeren van een Impact Assessment Mensenrechten en Algoritmes (IAMA) sterk wordt aangeraden, is het doen van een IAMA nog niet verplicht.⁸ Een breed aangenomen motie in de Tweede Kamer⁹ uit 2022 roept de regering hier wel toe op en de staatssecretaris van binnenlandse zaken en koninkrijksrelaties liet in juli 2023 weten dit te gaan beoordelen in samenhang met de verplichtingen die zouden volgen uit de AI-verordening.

Art. 27 AI-verordening maakt het uitvoeren van een grondrechtentoets vanaf augustus 2026 inderdaad verplicht voor hoogrisico AI-systemen ingezet door overheidsorganen. Echter, deze verplichting is op zichzelf niet genoeg om verantwoord AI- en algoritmegebruik door de overheid te garanderen. Ten eerste omdat art. 27 AI-verordening geen verplichte vorm voor een grondrechtentoets oplegt. Overheidsorganen kunnen dus zelf bedenken hoe aan deze norm voldaan moet worden. Ten tweede geldt de verplichting van art. 27 AI-verordening alleen voor de systemen die vallen onder de selecte categorie “hoogrisico AI” uit de AI-verordening. Dit betekent dat er voor de inzet van alle andere soorten systemen geen grondrechtentoets hoeft te worden uitgevoerd. Het College adviseert dan ook om onder de NDS een verplicht standaard instrument te ontwikkelen aan de hand waarvan overheidsonderdelen de invloed van alle soorten AI en algoritmes op grondrechten kunnen beoordelen.

⁴ Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Nederlandse Digitaliseringstrategie*, juli 2025, p. 10.

⁵ Artikel 4 van de AI-Verordening, Overweging 20 van de AI-verordening.

⁶ Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Nederlandse Digitaliseringstrategie*, juli 2025, p.7.

⁷ Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *Nederlandse Digitaliseringstrategie*, juli 2025, p.4.

⁸ Janneke Gerards, Mirko Tobias Schäfer, Arthur Vankan and Iris Muis, *Impact Assessment Mensenrechten en Algoritmes*, Utrecht University & Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, 2021.

⁹ *Kamerstukken II 2021/22*, 26 643, nr. 835, *Kamerstukken II 2022/23*, 26 643, nr. 1056.

3. Europese innovatie

Naast deze specifieke aanbevelingen voor de NDS vanuit een grondrechtenperspectief, signaleert het College dat er in de NDS vaak wordt gesproken over het wegnemen van knelpunten gecreëerd door nationale of Europese digitale regelgeving. Het College begrijpt deze drang van partijen naar versimpeling van digitale regelgeving. Echter, het doel van veel van deze regelgeving is het beschermen van burgers. Het College maakt zich daarom zorgen over de toenemende trend in Europa om digitale regelgeving af te zwakken vanuit de wens innovatie te stimuleren, waaronder ook in de huidige discussie over de digitale omnibussen.¹⁰ Europa staat voor een strategisch vraagstuk over de definitie en doelstelling van Europese innovatie. Het College benadrukt dat ware innovatie Europese waarden en grondrechten centraal stelt.

¹⁰ College voor de Rechten van de Mens, 'Brief aan de Commissie voor Digitale Zaken met input Telecomberaad', [Mensenrechten.nl](https://www.mensenrechten.nl), 24 November 2025.